

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
= SERVICIUL RAIONAL BISTRIȚA =

Sursa: Agent "COSBUC IOAN"
Întâlnirea a avut loc la data de
21.III.1959, orele 20, în casa Nr.2
la care a participat Lt. Naroș. I.

===== NOTĂ INFORMATIVĂ =====

Cu privire la situația maghiară din orașul Bistrița, sursa ne informează următoarele:

Pînă în anul 1956 membrii minorității naționale maghiare din Bistrița, nu au desfășurat vre-o activitate pronunțată antistatală sau împotriva regimului de democrație populară, deși prin anul 1955, a început să viziteze orașul nostru numitul NAGY ZOLTAN, atașat comercial al R.P. Ungara, pe lângă Legația maghiară din București. Numitul NAGY ZOLTAN este ardelen de origine și a fost coleg de școală și de clasă cu NAGY KAROL, care pe atunci era directorul școlii de 7 ani cu limbă de predare maghiară din Bistrița. Prin anul 1955 atașatul comercial NAGY ZOLTAN și-a adus subit aminte de fostul său coleg de școală și de clasă și s-a deplasat de la București cu o mașină a corpului diplomatic pînă la Bistrița și și-a cercetat fostul coleg de școală, a reînviat prietenia cu acesta. Mai tîrziu, acest atașat comercial, l-a mai vizitat pe NAGY KAROL la anumite intervale, a dormit la NAGY KAROL, și a făcut cu mașina corpului diplomatic, împreună cu NAGY KAROL, anumite deplasări zise excursii pe Valea Vișeuului și prin nordul Bucovinei la Cîmpulung, unde NAGY KAROL are un cunoscut, pe medicul Dr. KOO.

În timpul contrarevoluției din Ungaria, atașatul comercial NAGY ZOLTAN, se afla la București, unde după spusele lui NAGY KAROL, a fost ținut sub o strictă supraveghere la legația maghiară. Cu privire la acest atașat comercial, este de notat, că în semn de solidarizare cu contrarevoluționarii maghiari, și-a prezentat carnetul de membru de partid, declarînd că nu înțelege să mai facă parte din Partidul comunist maghiar, după care a fost rechemat în R.P. Ungară, fiind înlocuit c-o altă persoană. Sursa ține să ne aducă la cunoștință că cele de mai sus le deține de la NAGY KAROL.

După contrarevoluția din R.P. Ungară, anumite elemente ale minorității naționale maghiare din Bistrița, au început să-și manifeste la început mai timid, dar mai tîrziu fățiș, anumite nemulțumiri, care se polorizau în jurul problemei școlii maghiare din Bistrița. Au vrut ca școala de 7 ani maghiară, care funcționează în str. Republicii Nr. 28, să fie contopită cu secția maghiară de la Școala Media Mixtă din Bistrița și să funcționeze ambele cicluri ciclul II și mediu într-un singur edificiu. Argumentele de care se foloseau erau următoarele: a/ că profesorii care predau la ciclul II și mediu trebuie să fie împreună în același edificiu. b/ că este dăunător pentru însușirea în bune condiții a limbii maghiare, faptul că elevii cu limbă maternă maghiară, sînt în permanență în mediu românesc. Aceste cereri au fost manifestate în cadrul unor ședințe cu Comitetul de părinți de pe lângă școala de 7 ani cu limbă de predare maghiară, de către givargiul SCHWART, de către funcționarul de la O.C.L. VARGA și mai timid de către PLESCH ERSZO, președintele comitetului de părinți, iar directorul NAGY KAROL, i-s-au adus învinuirii că nu apără în suficientă măsură interesele maghiarilor din Bistrița.

Mai tîrziu aceiași pretenții au fost ridicate și într-o adunare plenară a părinților, în cadrul căreia au luat cuvîntul printre alții, tîmplarul HALASZ din str. Alba Iulia, MARKAS funcționar la O.C.L. VARGA, PLESCH și alții. În cadrul acestei ședințe foarte obiectiv a vorbit tîmplarul KOCSIS de la Cooperativa "Tîmplarul", un element tînar, cu o cultură de autodidact. Acest

34
26
HS

element a căutat să combată pe antivorbitorii cu dovezi din învățătura marxist-leninistă.

Agitația pornită pe tema școlii maghiare din Bistrița nu s-a potolit /domolit/ ci a continuat. Ca o dovadă a celor afirmate mai sus poate servi ca exemplu faptul că în cursul verii anului următor /1958/ o delegație compusă din trei persoane s-a prezentat la POP DUMITRU, șeful secției de învățămînt și cultură a raionului Bistrița, și au cerut separarea completă a școlii maghiare de școala cu limbă ~~de~~ predare română și germană/Informație pe care sursa o deține de la POP DUMITRU șeful secției învățămînt/.

Între timp între cadrele didactice maghiare din Bistrița, s-a putut observa o luare de poziție în sensul celor revendicate de aceia care vroiau separarea școlii maghiare de școala română. Dintre aceste cadre e de amintit: SCHOPP FRANCISCU/transferat din Bistrița/HORVATH PAL care s-a solidarizat cu SCHOPP/informație deținută de la HAJA VASILE din școlii medii/, SCHULLER FENO, SCHULLER IOLAN, GOMBOR SANDY/în mai mică măsură/.

SCHULLER FENO de exemplu a spus elevilor maghiari, să nu joace fotbal sau voley cu elevii români/informație deținută de la NAGY KAROL și semnalată într-o notă informativă din anul trecut./

În altă ordine de idei, sau mai binezis pe alt plan, anumite cadre didactice maghiare, țineau o strînsă legătură cu vîrfurile societății maghiare din Bistrița. Familia profesorului KOVACS ZOLTAN din str. Saguna Nr. 9, avea ore de primire "în fiecare joi după masa, cînd la această familie se adunau soțiile unor membrii ai comunității maghiare din Bistrița ca: soția lui ALEKES -geamgiul și sobar din str. Molotov, soția lui WILD -responsabilul magaziei alimentare din Piața Stalin/lîngă C.E.C./, soția lui VARGA, a lui PLESCH și altele/despre acestea s-a amintit în două note informative din anul 1958/.

Cadrele tinere de la școala maghiară, frecventează familia GORDON din str. Alba Iulia Nr. 10, iar NAGY KAROL este și acum în bune relații de prietenie cu familia SARKANY FRANCISCU/cel despre care se spune că în timpul nylloșistilor ~~ype~~ cînd era concentrat în Ungaria de vest, ar fi fost comandantul unui pluton de execuție/.

În toamna anului 1958, secția maghiară de la școala medie din Bistrița, a primit cadre noi, tinere, în persoanele: IOZSA ALAJOS, originar din Odorhei, fost un bune relații cu niște membrii ai unei organizații naționaliste maghiare, care au fost descoperiți și condamnați de tribunalul militar din Cluj/nekem jo ismerosenu"-a declarat IOZSA în limba maghiară/, FERENC ZSOLS -un băiat de preot reformat, și SZILAGYI ZOLTAN. Aceste cadre noi venite la secția maghiară, nu au sprijinit munca direcțiunii, din care cauză au survenit o serie de neînțelegeri între conducerea școlii, reprezentată prin profesora NAGY IOLAN director adjunt și între cadrele tinere grupate în jurul profesorului HORVATH. Aceste neînțelegeri au avut ecou și-n oraș și despre aceasta profesora SCHULLER IOLAN, era foarte bine informată.

Neînțelegerile dintre conducerea școlii și cadrele didactice nou venite, coalizate cu soții HORVATH și SCHULLER, au avut repercursiuni și asupra desfășurării educației patriotice a elevilor într-o ședință cu dirigenții, ținută în cursul lunii februarie, tov. directorul NAGY IOLAN, a declarat că orele de educație pionerească se țin sub toată critica, că a participat la două ședințe și a văzut că instructorul de pioneri/tot elev, le citea celorlalți dintr-o carte, niște povești fără perdea, de a crezut că-i crapa obrazul de rușine /instructorul care a citit aceste "povești" a fost eleva SINGERHEAN ZSNZSA/.

Într-o altă ședință a cadrelor didactice, convocată de comitetul de instituție a sindicatului, în care președintele comitetului prof. MRENEȘ NICOLAE, a prelucrat discursul tov. Hrușciiov, cu privire la problema Berlinului, la discuții au luat cuvîntul profesorii de la secția română și germană, arătînd importanța propunerilor lui

35
98
17
83

Hrușciov și aprobându-le, dar, deși au fost prezente toate cadrele didactice de la secția maghiară, totuși niciunul din aceste cadre didactice, nu au luat cuvântul, deși fiecare vorbește curent limba română, fapt care a produs o impresie apăsătoare și de nedumerire.

În altă ordine de idei, sursa ne informează că elementele tinere de la secția maghiară /HORVATH, SCHULLER, GOMBOR, FEKETE/, frecventează des familiile: GIDE din strada Eminescu/un vopsitor, soția croitoreasă, au o fiică în cls. 1-a/, HOLASZ din strada Alba-Iulia/un tâmplar fost condamnat în 1947, pentru că a ascuns mobile și materiale absentiste, 40 dulapuri, etc./, familia TAKASS /un tâmplar a cărui soție e croitoreasă și care are o fiică în clasa 1-a/, familia GAGZI-ambii funcționari, soțul actualmente arestat pentru niște nereguli pe care le-a semnalat în urma unei inspecții făcute la Beclean/. Informații obținute de la FARKAS, funcționar la O.C.L.

Din constatările de pînă acum se poate deduce că:

- KOVACS ZOLTAN, ține legătură cu vîrfurile minorității maghiare din Bistrița, prin vizitele pe care le face acestora, și prin vizitele pe care le primește. El nu face parte din gruparea HORVATH-SCHULLER, etc.

- HORVATH-SCHULLER-FEKETE-GOMBOR, țin legătura cu anumite familii maghiare din Bistrița, prin vizitele serale pe care le fac.

- NAGY KAROL e bine cu familia SARKANI și prin aceasta familie cu o anumită pătură reformată a populației maghiare din Bistrița.

- GORDON MARGARETA, e mai mult o verigă între cei de mai sus, în casă la dînsa erau prieteni atît cel de mai sus /NAGY KAROL/ cît și cei grupați în jurul lui HORVATH-SCHULLER.

În cursul acestui an școlar, cadrele didactice de la această școală, au organizat conferințe în cadrul școlii cu părinții. Subiectele tratate au fost cu caracter pedagogic, iar unele cu caracter literar. Despre cele cu caracter literar, e greu de făcut o dare de seamă, fără a avea la îndemînă textul în original cu trimiteri la toate citatele din autorul despre care s-a ținut conferința. Un lucru poate fi însă recunoscut ca valabil, anume că conferinții ținute de tov. HORVATH PAL, putea fi susținută tot atît de bine în oricare punct de pe globul pămîntesc.

Bistrița la 20 martie 1959.

ss. Coșbuc Ioan.

- Au rămas în continuare valabilă sarcina de-a urmări activitatea acestor elemente, de-a pătrunde în intimitatea lor în lumina instrucțiunilor primite la întîlnirea anterioară.

Lt. Naroș. I.